

Pol Mon Epeses Wumb Połpu Kindim

Pol Mon Połpu Epeses Wumb Mulnjung Konu Ete Kindim

1 ¹Na Pol Gos eim nge noman ete, na to tonu kindang kin, Krai Jisas nge er se andikim wu moł. Na mon połup kin, Gos nge wumb ombu, Epeses konu owundu ete mołmun wumb ni, enim Gos nge ekii siłmin wumb ei ngond. Wumb ombu en enim, Jisas Krai kin pii gii dinga nik kin, eim nge kongun dinga kindik, erik mołmun.

²Gos sinim Erinjpin kin, Jisas Krai sinim nge Owundu nin, kapli enim kin noman ka ngopu kin, nga noman emin piipi ngumba.

³Sinim Owundu Jisas Krai nge Erinjpin Gos eim, sinim noman ek ka nipin ngumun. Nimbił erang eim nge Gui Ka sinim kin, epi ka wii kanim kanim pei epin konu ete mani kindpi wii ngum. Ngang kin, kunum ei, sinim Krai ei kin, tep to mołpun kin, dambiltpin ende punmun. ⁴⁻⁵Kumb ok, Gos mei konu eneririm kunum ei, Gos wu Krai kindang kołpu erang kin, sinim eim nge wumb mił to tonu kindim. Kindpi yi erang kin, Gos eim sinim kanpi mołum ei, sinim oł kun ka mił erpin mołpun kin, oł kis endi eramin, eim ningił ete pinermba. Nimbił erang, Gos Krai kin, sinim noman kułpu ngonum ei, Gos kumb ok noman to piipi kin, Jisas Krai, ei kin, sinim sipi orung sim. Sim ei, Gos eim nge noman ete ni, noman ka ngołum ete, sinim eim nge kingam noł mił mołmun. ⁶Sinim kapli Gos embe ambił tonu kindmin. Kindpin kin, nimbił erang Gos eim nge noman ka ngopu ei, owundu ka wii mendpił mołum? Mołpu kin, eim kingam endeim mendpił, noman kułum ei, sinim wii mendpił ngum.

⁷⁻⁸Jisas Krai ond peri ete kołpu kin, eim miyem bein topu kin, sinim oł kis pei kil ngopu, si kindim. Si kindang kin, eim sinim paki tang kin, sinim kun ka mił mołmun. Mułamin kin, oł ombu sin kin kongun endi pinałim mon. Sin piipin kin, Gos eim noman ka owundu mendpił sinim kin ngum. Ngang kin, eim nge noman ka wii piipi kin, owundu mendpił epi pei kanim kanim piipi kin, sinim kin si kindnim. ⁹Piipi si kindpi kin, Gos nge noman ka wii ete ni, oł ekii se tonu omba ni piim oł ei, ermbii

ni piirim; ba koi erpi ermbii ni pendrim ei, sinim kin andan tum. Andan tang kin, Kraiss om ei, Gos oł ei erpi, ende kindpi kin, poru nimba. ¹⁰Gos oł ei ermbii ni pendrim ei, eim kunum kun pimba kunum ę, eim eririm wumb ni epi kanim kanim pei dambiltpi se ende kindpi kin, tonu epin konu ę ni, mani mei epi kanim kanim pei mołum ei, Kraiss eim tep erpi kin, eim peng erpi mułmba.

¹¹Pe nga epi pei ombu, Gos nge noman ka wii ę oł ei, ermbii ni piirim mił tonu omba. Sinim Kraiss kin opun kin, dambiltpin ende punmun. Gos am kumb ok, sinim Jura wumb eim nge wumb to tonu kindrim. Nimbił erang, kumb ok Gos oł ei ermbii ni piirim ei, eim noman ę eririm.

¹²Pe sin sinim Jura wumb ombu, Kraiss eim kin kumb se pii gii ninjpin. Sinim wumb Gos eim nge tiłang owundu pałim ei eim embe ambił tonu kindmin.

¹³Pe nga yi ku, enim torung wumb tiłap eipi, enim Gos ek ka ei piik ninjing. Enim Kraiss kin pii gii ninjing kunum ei, Gos eim enim sipi orung sim. Sim kunum ei, Gos enim nanim wumb nipi, to tonu kind mondpu, andan topu yi erang kin, eim ok Gui Ka ngumbii nirim mił, yi erpi ngum.

¹⁴Gos Gui Ka ekii se ngumbii nipi ok nirim ei, Gos nge ek keimi pałim. Peng kin, sinim Gos nge wumb eim ekii se ngumbii nipi ok nirim ei, eim noman konj kunum kunum mołmun ei, sinim Gos eim nge wumb pei noman konj kunum kunum ei ngang kin, wumb ombu sengin kin, Gos eim paki tang kin, oł kun ka wumb mułngii; oł kis endi enanmin. Sinim Gos eim nge tiłang owundu pałim ei, eim embe ambił tonu kindmin.

¹⁵⁻¹⁶Gos epi ka pei, sinim pei wii ngum ę, na piind ei, enim Jiisas Owundu kin pii gii nik kin, nga enim Gos nge wumb kin noman ka ngonmun ei, na piinj. Oł ei nge, na piip kin, na kunum kunum Gos kin prei erip kin, enim enmin oł ei, ka nip Gos ngond. ¹⁷Na Jiisas Owundu Kraiss nge Arim Gos tiłang owundu ka wii Pułwu kin prei erip, kii semb kin, eim nge noman dinga enim ngumba. Ngang kin, eim enim noman ka wii kapłi, enim Gos eim oł koi er pałim oł ei, pii poł tungii. ¹⁸Na Gos kin prei erip, kii sini kin, Gos enim kin noman tuk ę eim tiłang ka wii singii. Yi mił erang, enim epi ei kui erik mułangin kin, Gos eim tep erpi mołum konu ę eim enim sipi, orung simba nge, noman to piik kun ernгии. Pe nga, enim Gos tiłang ka wii owundu epi eim nge, wumb ok nirim mił singii nge sałim ei, kapłi pii poł tungii. ¹⁹⁻²⁰Na nga prei erip ngop kin, enim piingii nge, Gos eim nge noman dinga wii ei, sinim Jiisas kin pii gii ninjing wumb kin, noman tuk ę kongun er mołum. Mołpu kin, noman dinga ei, Gos nge dinga wii mendpił ende mołum. Ei yi ku, Kraiss kułang kin, Gos nge noman dinga ei erpi, sipi kin, nga konj sim. Sipi kin, Gos eim epin konu ę kindang kin, eim angıł tunding mundang mołum. ²¹Pe Kraiss eim Gos epin konu ę angıł tunding dinga ę, akip tep er mołum. Mołpu kin, tep elmin wumb ni, noman dinga pałim wumb ni,

wu owundu noman pałim wu ni, wumb num embe pałim ni, wumb ombu akip kunum kunum mei konu ełe mołmun, nga ekii kunum kunum epin konu ełe mułngii ku. Jiisas ei eim epi ombu pei to mani kindpi kin, eim wu owundu mendpił tonu pupu mołpu ba. ²²⁻²³Gos epi pei kanim kanim eririm ei, Krai nge noman dinga ełe, epi ombu tep er mułang kin, Gos nge pii gii wumb pei eim kin ngo mandring tuk kindang kin, eim epi kanim kanim pei eririm epi ei, wu num mołpu tep enim. Gos nge pii gii wumb, Krai kin dambiltik ende puk kin, Krai ngenj embił mił mołmun ei, Krai eim wu num mołpu kin, wumb ombu tep er mołum. Mołpu kin, eim epi kanim kanim konu orung orung pei tep er mołum konu ełe, eim mołpu kin, kapłi epi pei erpi, er kun erpi er ka ełim.

**Gos Sinim Wumb Kolk Poru Ninjpin Wumb Ei Erang
Kin Krai Kin Ouni Tonu Konj Mołmun**

2 ¹Ok enim tiłap eipi wumb noman eipi eipi peng kin, Gos kin buł ngok, oł kis kanim kanim erik kin, Gos kin molk, ende punałmin. ²Kunum ełe enim mei konu ełe oł kis kanim kanim ekii sik kin, enim mei konu ełe nge, tep ełim gui kis dinga wii ei Seisen, eim ek piik ekii sinjing. Sik kin, oł kis kanim kanim tep ełim gui kis dinga wii ei Seisen, eim Gos ek piik kin, ekii sinanmin wumb ei kin kongun enim.

³⁻⁵Ei yi mił ku, sinim wumb pei sinim noman nge oł ermbii ni piinim oł ei, ekii sipin kin, ngenj ełe oł kis kanim kanim enmin. Sinim mei wumb pei kumb se, oł kis kanim kanim ełmin ei nge, Gos sinim kin kumep kis ngumba. Ba Gos eim kaimb owundu kułpu ni, noman ka dinga wii sinim ngum ei, owundu mendpił. Kunum ełe, sinim oł kis ełe, sinim wumb kułii mił mulnjpun ei, Gos kin ende punałmin mon. Sinim Gos ek to kindinjin; ba Gos Krai kin sinim nga eim kin ende pupun kin wumb noman konj mił mołmun. Mułangin kin, Gos eim noman ka wii sinim kin ngopu, sinim sipi orung sim. ⁶Seng kin, sinim pii gii wumb Krai Jiisas kin dambiltin ende pamin. Ok sinim oł kis ełe, wumb kułii mił mulnjpun; ba Gos nge noman dinga ei erpi, si konj sipi kin, Krai kin to ende kindim. Akip Krai Gos kin tonu epin konu ełe, tep er mołum konu ełe, Krai mołum. Yi mił ku, akip sinim Krai dinga ełe ei, oł kis oł ei tep erpin mołmun. ⁷Gos yi mił erim ni, epi kanim kanim ka wii pei owundu, eim nge noman ka wii mendpił tuk pałim mił, sinim kin kunum kunum ekii se tonu omba kunum ełe, andan tumba. Andan tang kin, Krai Jiisas kin Gos nge noman ka sinim kin, andan top ngum. ⁸⁻⁹Ei yi mił, Gos nge noman ka enim ngang kin, enim oł kis ełe, si kindik kin, Gos kin orung onjung ei nge, en enim pii gii ełe nge, Gos enim sipi orung sim. Seng kin, nga en enim kongun endi enenjing mon! Ba Gos eim noman ka wii ngopu kin, enim sipi orung sim. Seng kin, Gos eim noman ka enim wii ngurum. Nimbił erang enim kongun erik sinenjing; ba kongun erik Gos nge noman

ka ei siłangin kin, en enim Gos nge noman ka ei sinjpin ni piik kin, en enim nilkeng siłangin. ¹⁰Nimbił erang Gos sinim mei wumb pei eririm ei, sinim pii gii wumb Gos eim erpi sipipi kin, eim Krai Jisas kin dambiltpi ende kindim. Kindang kin, sinim eim kin kongun kun ka erpin ngumun. Gos eim ok yi nge, erngii ni piipi eririm mił, sinim kaplı yi ermin.

Krais Kin Ende Mołmun

¹¹Yi mił erang, enim tiłap eipi wumb kom se piingii! Kumb ok, enim torung wumb Gos kin noman to piinenjing. Ba Jura wumb enim, kun yi mił embe siłmin wumb ei, ngenj kopisnarik kin, Gos kin noman to piinarik ełmin wumb, pa niłmin. En enim embe yi siłmin wumb en enim ngenj torung kopisiłmin oł ei, yi erpin kin, Gos kin noman to piitmin wumb, pa niłmin. ¹²Enim piinmin kunum ełe, enim tiłap eipi wumb Krai kin pii gii ninenjing. Enim torung wumb; ba Gos nge eim Jura wumb, to tonu kindpi mundum ei, enim yi mon. Kumb ok, Gos Eiparam eim kingam noł Jura wumb kin, ek dinga endi nipi ngurum oł ei, “Keimi ermbii,” pa nirim. Nipi kin, Gos eim Jura wumb kin kindmbii pa nirim oł keimi; ei enim wumb eipi kin mon. Enim ya mei mani ełe mulnjung; ba enim epi ka wii simin nge piik kin, kui er mulenjing kin, enim Gos Owundu molałim ku. ¹³Ba akip, enim wumb Krai kin pii gii nik kin, Krai kin dambiltik ende puk mołmun. Kumb ok, enim Gos kin mandi punenjing mon! Ba akip enim Gos eim kin mandi puk molk kin, tuk punjung ei, Krai ond peri ełe sinim kin, kołpu kin, eim miyem sinim oł kis kil ngopu kin, enim sipi Gos kin mandi tu wum. ¹⁴Yi mił erang, Krai eim noman emin pułwu, eim Jura wumb kin, tiłap eipi wumb kin, noman se ende kindim. Ok Jura wumb kin, tiłap eipi wumb kin, opu erii wumb mulnjung. Ba Krai kołpu kin, oł ei si kindpi kin, eim enim dambiltpi se ende kindim. ¹⁵Kunum ei, Krai eim ond peri ełe kołpu kin, wumb tiłap tał opu erii oł ei, to mani kind poru nim. Eim Jura lo ek ni, ek dinga pei to mani kind poru nipi kin, eim tiłap wumb tał sipi kin, wumb konj tiłap endi, noman ende erpi kin, eim kin dambiltpi se ende kindim. ¹⁶Nga Krai eim ond peri ełe kołpu kin, wumb tiłap tał opu erii oł ei, to mani kindpi poru nim. Poru nipi kin, eim tiłap tał sipi kin, wumb konj tiłap endi kindpi kin, Gos kin sipi orung tu wum. ¹⁷Pe nga Krai opu kin, Gos ek ka nge noman ende se kindpi kin, enim Jura wumb torung wumb kin, Gos kin molk mandi punjung wumb kin, Gos nge noman ende kindpi nipi ngum. ¹⁸Yi mił, pe sinim Jura wumb kin tiłap eipi wumb pei, Krai nge kongun dinga erim ełe, sinim wumb tiłap tał ei, Gos Gui Ka endeim ełe, sinim wumb pei paki tang kin, kaplı sinim prei ermin kunum ełe, sinim Erinjpin Gos mołum konu ełe tuk bin.

¹⁹⁻²⁰Pe nga enim tiłap eipi wumb, enim torung wumb kin, wii mołmun wumb mił mulk; ba akip enim yi mił mulałmin mon! Akip enim pii gii

wumb ei, Gos nge tilap wumb kin, Gos nge ol kun ka elmin wumb tep to mołmun. Wumb ei, Gos nge tilap ende mołmun. Enim yi ku, pii gii wumb ei, Gos nge men ngii ei, Gos eim tuk mołum. Mołpu kin, men ngii ei, Gos eim tekrim; ba enim pii gii wumb, ek se andilmin wumb kin, Gos ek ni tor kindilmin wumb kin, ngii pułngun mond takik, munduk konu ełe, enim peł ełe takik tonu sipinjing. Si pangin kin, ngii tumunj ei, Krai Jiisas ngii ełe, eim ngii tumunj ka wii mendpił angpi kin, ngii ei pei se mołum. ²¹Nga Krai eim men ngii mił wumb ei, eim kin dinga dambiltpi ende kindim. Kindpi kin, ngii wumb ei, tilap owundu ol kun ka erik tonu ongii ei, Gos nge eim men ngii mił, wumb tilap mułngii. ²²Enim pii gii wumb yi ku, Gos kindim wumb ei, eim kin dambiltpi ku, Gos eim kin dambiltpi ende kindim. Kindang kin, Gos enim pii gii wumb eipi kin, pei se ende kindpi kułou topu kin, eim men ngii owundu ełe, ende mił enim mułngii. Nimbil erang Gos eim Gui Ka ełe, enim noman tuk ełe opu mułmba.

Pol Wumb Tilap Eipi Kin Kongun Erim

3 ¹⁻²Nimbil erang na Pol Krai nge kongun wu, kan ngii ełe pał ei, enim wumb tilap eipi nge, enim kin kongun eł. Pipe na enim wumb tilap eipi kin ei nge, Gos kin prei erip kin, ngop moł. Keimi, enim wumb yi piinjing ei, Gos nge noman ka ngopu kongun ei, na enim paki tumbii nge ngum. ³Ok na enim kin, mon kembis aninga endi połup ngunj ei, Gos nge ol ei koi erpi kin, eim na kin andan tum ei, połup ngunj. ⁴Pe enim kin na mon ok aninga puls, gerik piingii ei, na noman ełe piind ei nge, Krai kin ol ei koi erpi pim ei, Gos andan topu ngum ei piingii. ⁵Kumb ok wumb ei, Gos nge ol ei, koi erpi pirim ei, andan tunerim; ba akip Gos Gui Ka eim nge ol kun ka elmin wumb ei, ek se andilmin wumb kin, ek ni tor kindilmin wumb kin, ol ei koi erpi pim ei, andan topu ngum. ⁶Gos nge ol koi er pałim ei yi nge, Gos nge ek ka ełe, enim wumb tilap eipi kin, Jura wumb tilap ei kin, dambiltpi ende puk molk kin, Gos epi ka wii kanim kanim wii ngonum ei, en enim Jura wumb kin sinmin. Nga en enim, Gos eim men tołmun wumb ende ełe, eim nge wumb tilap mołmun. Mułangin kin, wumb ei, Gos nge epi ngumbii nirim epi ei, Krai Jiisas kin singii.

⁷Gos kongun ei, na ngopu kindang kin, eim ek ka ni tor kindnjii nipi kin, wumb tilap eipi ngumbii. Gos eim noman ka ni, noman dinga ei na kin ngang kin, kapli kongun ei ka ermbii. ⁸Gos nge wumb pei mołmun mił, na yi mił mułal. Na wu owundu min, wu num mendpił mon! Na wu wii mendpił moł; ba Gos eim noman ka owundu, na kin ngum. Ngopu kin, kongun ei, Gos nge ek ka ni, Krai ol ka ni, epi ka wii kanim kanim ni, wumb tilap eipi wumb ei kin, na nip ngumbii. ⁹Gos Pułwu ei, eim epi kanim kanim pei eririm ol ei, koi erpi kin, eim ol kanim kanim ermbii ni piipi noman ełe, yi kis erpi pendrim ei, ok noman yi pirim ei, koi minj er

pirim; ba akip nanim wumb pei, andan top, eramb kin, wumb piingii ei, Gos eim oł koi erii kanim kanim ombu, eim erpi, koi er kindang pirim. ¹⁰Ok Gos eim oł ei, koi er pendrim; ba akip kunum ełe, Gos eim kongun ei men tołmun wumb pei ngum ei, eim noman ka wii kanim kanim ei, ni tor kindangin kin, epin konu ełe tep ełmin wumb kin, noman dinga pim wumb kin, ei eim noman dinga wii ei, andan tungii ei keningii. ¹¹Gos kumb ok, eim noman ełe oł yi ermbii ni pirim oł ei, Krai Jiisas sinim nge Owundu ełe ni pendrim. ¹²Sinim pii gii wumb Krai Jiisas kin dambiltpi ende punjpun. Jiisas kin pii gii ninjpin ei nge, sinim Gos kin erpin kin, eim mołum konu ełe, sinim noman ełe wii piipin tuk bin andłam ei, gał kułpun kin, pii poł tumun ei, Krai ei eim andłam mendpił. ¹³Enim wumb tiłap eipi, na enim dinga kii sip nind ei, enim noman embin to piinerei! Nimbił erang na enim kin ngenj kumbii sip ngond ełe nge, enim paki tumba.

Jiisas Krai Nge Noman Ka Ngołum

¹⁴⁻¹⁵Gos oł ei, koi erpi Krai kin mołum ełe nge, na mong kopsing pii połup kin, Erinjpin Gos kin prei dinga ermbii end. Sinim mei wu amb tał kin eł etip, kingam ambılam noł, en enim nge ngii ende pii gii ninjing wumb ni, epin konu ełe yi ku wumb ngii ende wumb ei, Erinjpin Gos nge kingam noł mołmun ei, Erinjpin Gos kin embe keimi siłmin. ¹⁶Na Gos kin prei erip kii sind ei, Gos nge noman ka wii dinga owundu ni, eim epi kanim kanim ka wii sałim ei, Gos nge Gui Ka kin, enim noman tuk ei dinga ngumba. ¹⁷Nga prei end ei enim Krai kin pii gii nengin ełe nge, Krai eim enim noman tuk ełe, kunum kunum mułmba. Mołang kin, enim noman ka ei, dinga pimba ei, wumb eipi ngungii. ¹⁸Nga oł ei nge, enim Gos nge wumb pei kin, tep to noman dinga pendim pałim ei, piingii ei nge, Krai eim noman ka ngołum oł ełe nge, yi mił pałim ei piingii! Piingii ei, wuł ał, nga tonu mani, ei owundu mendpił ngołum ei, wumb kaplı pii poł tungii. ¹⁹Nga enim kaplı Krai eim nge noman ka wii mendpił ngonum ei piingii; ba ei kaplı, pei piik, poru ninerngii mon. Ba nga Gos nge oł kun ka kanim kanim oł ei, enim noman tuk ełe piki tumba.

²⁰Pe nga Gos eim nge noman dinga wii sinim pii gii kin, noman tuk ełe kongun ermba ei, kaplı prei erngii min, kii singii ei kamb mani kindmba. Gos eim nge dinga wii ei, kaplı kongun erpi kin, tondrung ba. ²¹Yi mił ku, Gos men tołmun wumb pei, kunum kunum Krai Jiisas kin, Gos embe ambilk tonu kindngii ei, yi minj ekii se, kunum kunum pepi ba. Ei keimi!

Krai Nge Pii Gii Ninjing Wumb Noman Ende Pałim

4 ¹Na Owundu nge kongun enj konu ełe, kan ngunjung wu mołup kin, enim kin ek dinga nip ngo ngond. Ngond ei, Gos enim erngii

ni piinim oł ei, enim kapłi kongun erik kin, pek molk pungii. ²En enim embe ambıl mani kindik kin, nga enim kunum kunum wumb kin noman ka ngok kin, ek dinga ninarik kin, giyeng giyeng nik erngii. Enim engnjing noł kin, er orung kindnarik kin, kan wiik tok mułngii. Enim noman ka wumb ngok kin, wumb endi endi paki tang kin, nga endi endi paki tang kin, yi mił erngii. ³Enim noman ende sek kin, kongun dinga erik mułngii. Mułangin kin, Gos Gui Ka enim kin yi mił erang kin, enim sipi ende kindang kin, enim noman emin peng mułngii. ⁴Jiisas nge wumb tiłap endeim mołum. Nga Gos Gui Ka ei endeim mołum ku. Ei yi mił ku, Gos enim wii topu sipim ei nge, enim epi ka wii endeim singii nge, piik kin, kui erik mołmun. ⁵Jiisas Owundu ei endeim mołum. Nga eim nge pii gii oł ei, endeim pałim. Nga yi ku, noł pendik ngungii oł ei, endeim pałim ku. ⁶Sinim pii gii ninjpin wumb nge, Erinjpin Gos Owundu endeim mołum. Eim sinim kin pei epin konu ełe tonu tep er mołpu kin oł kun ka sinim kin pei kongun erpi kin, nga sinim kin noman tuk ełe mołum.

⁷Krais sinim endeim endeim ni eim nge dinga mok topu, wii ngang kin, eim kongun paki topu kin, epi ei sinim kin ngum. Ei nge mił, sinim mei ełe mani wumb ombu kin, Krais sinim kin eim noman ka ełe yi mił ku ngum. ⁸Gos ek ok pułum ek yi mił ninim,

“Kunum ełe, Krais epin konu ełe tonu pum kunum ei, eim wumb Seisen kan mił ngopu kin, eim angıl ełe kindang mulnjung wumb ei, epin konu ełe tonu eim kin sipim. Eim Seisen, to mani kindpi kin, eim nge wumb ei kin, eim nge noman ka wii pei wii ngum.”

⁹Nga ek ei yi mił ninim, eim tonu purum ei, pułe pałim mił nenj? Ba kumb se nge, eim mani orum ei, kumna kin mani pupu mei ełe mandring sałim ełe purum. ¹⁰Nga Krais eim, mei ełe mani orum wu ei, yi ku, nga tonu epin konu ełe tondrung purum. Eim oł ei erpi kin, mei konu ełe orung orung pei, eim sipi konu ełe ombu pei, mondpu si kindim.

¹¹Nga Krais eim wumb kin epi ka wii ngum. Ngang kin, wu kombur, ek se andiłmin wumb dinga ngang kin, mułngii; nga wu kombur, Gos epi koi erpi pałim oł ei piik kin, ni tor kindiłmin wumb dinga ngang kin mułngii; nga wu kombur, Gos ek tor kindmin konu orung orung pungii wumb, dinga ngang kin, mułngii; nga wu kombur, men tołmun wumb tep elmin ni, Gos ek emb tołmun wumb dinga ngang kin, mułngii. ¹²Eim yi mił erpi kin, Gos nge tiłap wumb ei, paki topu, er ka erim. Erpi kin wumb ei, Gos kongun kun ka erangin kin, eim nge wumb noman se ende dinga kindim. ¹³Kindpi kin, sinim pei o pun, noman ende pupun kin, sinim Jiisas kin pii gii nipin kin, Gos nge kingam Jiisas nge oł kun ka ei piipin kin, nga wu dinga mił peng mułngii. Mol k kin, Krais eim nge oł kun ka wii dinga pei ei kin, yi mił ku, enim wumb pei tonu ongii. ¹⁴Nga sinim kangi ambıl noman ełe, ek eipi eipi piik kin, ekii singii. Ei yi mił, noł kanu konu pop topu kin, konu ełe orung orung mani purum. Nga yi

mił, ek kend tonmun wu ei, wumb andlam eipi andan tok enmin. Erangin kin, wumb ei epi kun ka oł pałim mił enanmin. Ei nge, enim yi mił energii. ¹⁵Ei mon, sinim ek keimi mendpił nipin kin, wumb eipi noman ka ngumun. Sinim pii gii ninjpin wumb nge wu num owundu Krai, eim nge oł kun ka oł ei, sinim ei ekii semin kin, wumb dinga peng kin tonu wangin kin Krai mił mułmun. ¹⁶Krai eim sinim nge peng er mołum. Nga sinim pii gii ninjpin wumb ei, Krai nge ngenj embił mił dambiltpi ende pupun mołmun. Mułamin kin, Krai sinim wumb endeim endeim ni, kongun eipi eipi pendpi ngum. Sinim wumb pei dambiltpin ende pupun kin, Krai nge kongun noman ende sepin ermin. Ei nge, Krai sinim wumb pei si tikandi kindpi kin, tep er mołum. Ei yi mił erang, Jiias nge tiłap wumb kin, wumb eipi noman ka ngangin kin, Gos eim tiłap wumb eim ngenj embił mił molk kin, dinga tonu wangin kin, oł kun ka erik mułngii.

Noman Konj Krai Kin Mołum

¹⁷Pe Jiias owundu nge noman dinga ei nge, na ek dinga endi nimbii end. Enim kunum nga olt endi, wumb eipi torung wumb erik mołmun, yi mił ku, enim yi mulerngii mon! Wumb tiłap eipi wumb ei nge, noman ełe kun ka pinałim ei, wii mił yi erik mołmun! ¹⁸Pe torung wumb tiłap eipi ei, noman ełe emii mił pałim. Enim wumb ei, Gos nge noman konj ei, kunum kunum konj mułmba noman ei, sinenjing. Nimbii erang wumb ei, Gos ek ka piinarik kin, noman tuk dinga peng kin, Gos kin turii puk mołmun. ¹⁹En enim nga singambił kulałmin! En enim noman tuk ełe penj mendpił mołum. Mułang kin, pe wumb ei en enim noman to piik kin, oł kis kanim kanim pei ełmin.

²⁰Ei nge enim Krai nge oł kun ka oł ei piinenjing. ²¹Enim Krai nge oł ei ni, ek enim piik enjing. Erangin kin, enim eim nge oł ei, ekii sik kin, nga enim Jiias nge ek keimi ei, piinjing ku. ²²Pe enim noman ok nge oł ei, si kindngii. Nimbii erang noman ok nge oł ei, enim kin mołpu erang kin, enim oł kis kanim kanim enjing ei, si kindngii. ²³Enim noman kin, noman tuk ełe, Gos erang kin, am konj mendpił tonu wangli. ²⁴Enim Gos noman konj sik kin, Gos eim noman konj mił, yi peng erik mułngii. Pe noman konj yi erang kin, enim Gos kin kun ka mendpił mułngii. Molk kin, eim oł kun ka ei, mił erngii.

²⁵Pe nga enim ek kend tok ełmin oł ei, nga energii mon! Enim wumb endeim ni, ek keimi nipin kin, erpin ngumun. Nimbii erang sinim pii gii ninjing wumb pei ei, Gos na Krai Jiias nge tiłap wumb dambiltpi se ende kindim. ²⁶Enim jikii kis pang, piinjing kin, enim noman kis tok piinerngii mon! Enim jikii kis pang piinjing pim kin, enim eni mani ba kunum ei, enim kin mulermba mon! Ba kumb se jikii kis ei, poru nimba. ²⁷Enim Seisen kin kunum se ngangin kin, enim oł kis endi enerang mon!

²⁸Pe wu endi ok epi waning siřim wu ei, nga waning sinermba mon! Pe wu ei angil eke kongun erpi kin, eim ku sipi kin, eim kuni ni, alap ni, epi top erpi kin, nga wumb epi sinařim wumb ei, paki tumba ku. ²⁹Enim ek kis endi ninerngii mon! Enim ek ka paki tumba ek minj ningii! Enim ek yi nengin kin, wumb eipi paki topu kin, noman ka ngopu kin, ek kun ka nengin kin, wumb ek piingii wumb ei, noman ka ngok erngii! ³⁰Pe enim Gos Gui Ka kin, noman embin to ngunerngii! Nimbiř erang Gos Gui Ka enim kin muřang, Gos nge ek keimi ok nirim miř, enim wumb na nanim nge wumb ei, to tonu kind mundunj. Mundamb kin, Gos Gui Ka enim kin muřang, nga ekii se Gos kunum owundu tonu omba kunum ei, Jiisas orung opu enim sipi, orung simba kunum eke, oř kis ya mani mei eke enmin oř ei, sinim kin pinermba mon; poru nimba. ³¹Enim noman tuk eke, kis piik kin, noman eke kis piik kin, enim jikii pang kin, wumb eipi kin ek dinga wii tok kin, nga wumb eipi kin ek kis ngok kin, nga noman kis min, ek kis kanim eipi endi enim pim kin, ei si kindngii! ³²Enim nga yi miř ku erngii! Enim enginjing noř kin, noman ka ngok, nga wumb kin oř kun ka wii pařim miř erngii! Nga wu endi enim mořmun konu eke mořpu kin, nim kin oř kis erim ei, kapři enim kanik wiik tok kin, eim oř kis ei kindngii. Gos nge Jiisas Kraiss, sinim oř kis pei kil ngopu, si kindpi, poru nim. Ei yi miř ku, enim wumb eipi oř kis enim kin enjing ei, enim wumb ei, oř kis ei si kindpi poru nimba ku.

Enim Gos Nge Oř Kun Ka Erik Muřngii

5 ¹Ei yi erang, enim Gos nge kangi ambiř mořmun. Nimbiř erang Gos enim wumb eim noman ka ngořum ei nge, enim Gos nge oř kun ka eřim oř yi ku, ekii sik kin, kongun dinga erik muřngii! ²Enim noman konj ei, wumb eipi noman ka ngangin ei, yi miř ku, Kraiss Jiisas sinim kin noman ka ngum. Ngang kin, eim kořpu kin, noman konj ei kindpi kin, sinim wumb paki topu, Gos kin kuřmař mur ka wii miř topu kin, Gos Kraiss kanpi kin, kan ka wii kenim.

³Nimbiř erang enim Gos nge wumb mořmun. Mořmun ei, enim ya mani mei eke oř kis kanim kanim amb eipi kin, oř yi miř si kindngii! Wumb eipi nge epi kan bun bun sinmin oř ei ni, oř penj tui kun pinařim oř ei ni, yi enerngii, mon! ⁴Enim ek kis penj ninmin; nga ek wii puře pinařim ek ni, nga ek kun pinařim ek ei, pei ninmin ei ninerngii mon! Ba enim yi miř erik kin, enim Gos kin ek ka nik ngungii. ⁵En enim ei kan kun erngii! Enim mei noman oř kis epi kanim kanim wumb kin ni, ei oř kun pinařim miř ni, nga wumb eipi nge epi kan bun bun sinmin ei nge, gos kend miř epi sik, erik enmin. Wumb yi miř enjing kin, wumb ei Kraiss kin, Gos tep er mořmbuř konu ka wii tuk eke, punerngii mon!

⁶Enim kan kun erik muřngii! Wumb ek kend tok, nga ek wii puře pinařim ek endi enim kin ningii; ba wumb ei nge, ek ei ekii sinerngii

mon! Nimbił erang epi ei nge, Gos pupuł kis wumb ei kin, tonu omba. Wumb ei, Gos kin buł ngok kin, ekii sinenjing. ⁷Yi mił pim kin, enim wumb ei kin, epi endi enerngii mon ku! ⁸En enim ok, noman tuk ełe emii peng oł kis er muljung; ba akip enim Krai Owundu nge wumb tonu onjung kin enim Jiisas kin dambiltik ende pu molk kin, pe nga enim noman tuk ełe tiłang pałim mił, kapli enim oł kun ka ei, yi mił ku erngii! ⁹Pe enim noman tuk ełe, tiłang yi erang ei, kuni mong ka wii pei, yi mił tonu omba. Wang kin, enim oł ka ni, oł kun pałim oł ni, nga ek keimi oł pei yi erngii! ¹⁰Enim nipe epi endi enim noman ełe, ermin ni erngii ei, Krai Owundu nge eim noman pałim yi mił erngii! ¹¹Nga wumb epi wii endi pułe pinałim epi ełmin ei nge, enim enerngii mon! Nimbił erang epi ei, oł kis emii pałim mił, kun pinałim yi erngii mił ei, ekii sik enerngii mon! Ba enim torung oł ei nge tiłang pałim ełe, tu wangin erngii! ¹²Ei epi koi erik enmin oł ei, sin ek ninmin ei, am singambił kultmun! ¹³Ba Jiisas nge ek ka tiłang mił, wumb oł kis kanim kanim enjing ei, si peni ełe tor wang kin, epi ei wumb keningii. En enim ełmin oł ei, konu peni ełe andan tang kin, wumb pei keningii. ¹⁴Nipe oł kis epi peni ełe tor omba ei, emii pinermba mon; ba ei tiłang erang mułmba. Ei mił peng kin, eim ek yi mił nirim,

“Enim or pałmin ei, pinerngii! Enim angk konj kindik mułngii! Nga enim wumb kułi ei, angk tonu ok, konj mułei! Mułangan kin, Krai enim tiłang ngumba.”

¹⁵Enim er mołmun oł ei, enim kan kun erik mułngii! Enim wumb noman kun pinałim wumb ełmin oł ei, enim yi enerngii mon! Enim wumb noman ka wii pałim mił, oł ei erngii! ¹⁶Enim kunum kunum pei sałim mił ei, oł ka erngii! Nimbił erang akip kunum ełe, wumb oł kis enmin. ¹⁷Yi mił peng kin, enim wumb noman kun pinałim wumb mił, yi enerngii mon! Ba enim kur keningii ei, nipe epi endi Owundu nge noman ełe pałim mił, yi erngii!

¹⁸Enim noł wain nunerngii mon! Nok kin, enim noman ei wulu pang kin, enim oł kun pimba mił enerngii mon! Ba enim noman tuk ełe, Gos Gui Ka piki to mułmba. Mułang kin, enim oł kun ka pimba mił erngii. ¹⁹Enim Gos ek ka nik kin, wumb eipi ngungii. Ngok kin, Gos ek nik golang kindik, Gos Owundu embe ambił tonu kindik, Gos Gui Ka giisa ni, mingał kepii kin tok, golang nik ei, enim noman tuk ełe, ka ka piik kin, Gos Owundu ngungii. ²⁰Kunum kunum Ernjpın Gos sinim kin epi ka wii kanim kanim pei ngum. Ngang kin, sinim Gos kin noman ka wii piipin ngumun ei, Krai Jiisas nge embe ełe ngumun.

Wu Amb Simba Nge Ek

²¹Wumb eipi en enim ningii ek ei piik kin, ekii singii. Nimbił erang sinim Krai nge wumb, eim noman pałim mił ermin.

²² Amb enim wenjing noł ningii ek ei piik kin, ekii singii. Yi mił erik kin, Krai Owundu kin ekii sik erngii ku. ²³ Wu endi ei eim ambim kin tep er mołum ei, yi mił ku Krai ei eim nge tiłap wumb kin tep er mołum. Mołpu kin, eim tiłap wumb ei, eim ngenj endeim kin, kołpu sipi, orung simba nge om. ²⁴ Nga embnjing noł, en enim wenjing noł ningii ek kanim kanim pei ei, am ekii singii. Sik kin, yi mił ku, Gos nge tiłap wumb ei, Krai nge ek ka ei pei, ekii singii ku.

²⁵ Wenjing noł, enim embnjing noł kin, noman ka piik ngungii! Yi mił ku, Krai nge wumb tiłap ei, noman ka piipi kin, eim kołpu eim noman konj wumb ngopu paki tum. ²⁶ Yi mił erang, Krai eim nge tiłap wumb sipi kin, eim ek ka ełe oł kis kil ngopu kin, noł pendpi ngum. Yi er ngopu kin, eim nge tiłap wumb sipi kin, Gos kin kindim. ²⁷ Eim yi erang kin, en enim konj mendpił mułngii! Molk kin, oł kun ka minj erik, oł kis ei enerngii! Enerangin kin, eim ningił ełe, kan ka wii mendpił mił kenmba. Kanpi, yi mił erpi, eim nge tiłap wumb ei, kun ka wii mił sipi kin, eim kin tuk simba. ²⁸ Wu en enim nge ngenj noman ka ngok kin, kaimb sik ngonmun ei, yi mił, en enim nge embnjing kaimb sik kin, noman ka piik, ngungii! Wu nii endi eim ambim kaimb kułpu kin, noman ka ngumba ei, eim nge ngenj kaimb kułpu, noman ka yi ku ngołum. ²⁹ Yi mił erang, wumb endi eim nge ngenj kis piipi kin, noman ngunałim min, oł yi enałim mon. Yi ermba mił, eim kuni ngopu kanpi kin, ka er kun er si mołułum. Nga Krai nge wumb tiłap yi mił ku ełim. ³⁰ Nimbił erang sinim Krai eim nge ngenj to dambiltpi se ende kindim. ³¹ Ei yi mił, Gos eim nge ek ka yi nirim puł yi mił peng kin, “Wu eim nge arim mam tał wakin topu, ambim kin okuł ende punguł ei nge, wumb tał eł ełip ende mułnguł.” ³² Gos ek ka ełe ei, ek ekin owundu endi, ek keimi ni tor kindim. Na yi mił, ni piinj pułe ei, Krai kin eim nge wumb tiłap ende mołum. ³³ Ba ek ei nge, enim kin ninim ku. Enim pei endeim endeim ni wenjing noł, kaimb sik, noman ka ngok, embnjing ngungii ei mił, en enim ngenj ełe kaimb sik, noman ka ngok ełmin mił. Nga enim embnjing pei wenjing ek ningii ek ei, ekii sik kin, enim wenjing embe ambił tonu kindik, yi erngii.

Kangi Ambil Ni Menjing Ernjing Nge Ek

6 ¹ Kangi ambił, enim menjing ernjing ek ei piik kin, ekii singii! Nimbił erang, ei oł kun ka peng kin, Krai eim noman to piinim mił yi erngii! ² Enim kangi ambił, menjing ernjing, nge embe, ambilk tonu kindik kin, nga noman ka ngok yi erngii! Ei Gos lo ek kumna ek dinga nirim mił pałim. ³ Yi enjing kin, enim kun ka molk kin, nga enim ya mei ełe kunum kinan molk pengii.

⁴ Ernjing enim kingenjing noł kin, enim oł noman embin tui kunum kunum erangin kin, jikii pupu, kis piingii oł ei, enerngii mon! Ba oł yi enarik kin, enim kingenjing noł ei, Krai nge oł kun ka andan tungii.

Kongun Wii Ełmin Wumb Kin Kongun Tep Ełmin Wumb

⁵Enim kongun wii ełmin wumb ei, kongun tep wu ek nimba ek ei ekii sik kin, noman ka ngok, ei mund mong tok, kongun dinga kindik erngii. Erik kin, enim noman tuk ka piik enmin mił, yi ku erngii! Enim kongun ei erik ełe nge, enim Krai kin kongun mił erngii! ⁶Enim kongun tep wumb enim kanik kin, tep er mułngii kunum ei mendpił, kongun ermin ni piinerngii mon! Ba yi ku, enim Krai nge kongun erik kin, Gos eim erngii ni noman peng piinim mił, yi erik kin, eim noman tuk ełe pei kongun wii erik mułngii ku. ⁷Enim kongun wii erik kin, noman ka ka piik erngii! Enim kongun yi mił erngii ei erik, ya mani mei wumb mendpił ngunanmin; ba sinim nge Owundu ngonmun. ⁸Enim piingii ei, Jiisas Owundu enim wu endeim endeim ni kumep ngumba. Ngang kin, enim kongun kumep sinjing wumb min, kongun wii erik kin, kumep sinenjing wumb ei, kongun ka erngii! Wumb ei pei pei, yi mił singii.

⁹Enim kongun tep wumb kunum kunum oł kun ka pimba mił erik kin, enim kin kongun wii er ngonmun wumb ngungii. Enim wumb kin kongun embin tui ngok kin, oł dinga enerngii mon. Nimbił erang enim piinmin ei, enim kongun wii enmin wumb ei ni, kongun tep wumb ei ni, tep wu endeim mendpił ei tonu epin konu ełe mołum. Eim wumb endeim endeim ni mok tumba ei eim ende mił mok tumba.

Gos Nge Dinga Opu Ełmin Kumb Tepii

¹⁰Ek ni poru nip nind! Enim Krai kin ok ende puk dambiltik molk, dinga singii. Nimbił erang eim noman dinga owundu sałim. ¹¹Pe enim Gos opu erngii epi kanim kanim pei ngumba epi ei, tapik sik se endngii. Ei nimbił erang, enim Seisen wu kis enim kin, ek kend topu ermba kunum ei, enim dinga angk kin, eim kin opu orung erngii. ¹²Ei sinim mei wumb kin, opu orung enanmin mon. Ba sinim opu orung kindpin gui kis ei, tonu epin konu ełe ni, ya mani mei ełe mołmun. Nga tep erpi, noman dinga sep kin, dinga kis emii enim konu ełe mołum, gui kis pei ombu ei sinim kin opu orung enmin. ¹³Nimbił erang enim akip Gos nge opu epi ngumba ei, si tapik mułngii. Nga kunum endi, epi kis tonu omba kunum ei, enim kapłi dinga angk kin opu orung wu enim tumba ermba kunum ei, eim kamb mani kindngii. Nga ekii se, opu er poru ningii kunum ei, enim angk kin, dinga puk engingii.

¹⁴Enim oł kun erik engingii ei, Gos ek ka keimi pii gii dinga nik, mum tulan mił, kend ełe talk kin, nga oł kun ka erik erngii ei, kumb tepii mił enim pepił ełe tepngii. ¹⁵Nga enim simb ełe simb kum mundngii mił ei, Gos nge ek ka emin ni tor kindngii ei, yi mił er kun er mułngii. ¹⁶Kunum kunum enim pii gii dinga peng ełe, kumb tepii mił, ambilk si endngii ei, yi mił erik kin, enim opu mong ei dup mił seng kin, Seisen wu gui kis

eim tumba ei, enim si tor sengin kindngii. ¹⁷Gos sinim sipi orung simba ei, sinim peng eḷe, peng kon miḷ epi ei, si mundmun. Nga Gos ek ka ei, Gos Gui Ka tui jik miḷ ei, ambiḷ gii nik muḷngii! ¹⁸Oḷ ei pei erngii ei, Gos kin kii sik ngangin kin, enim paki tumba. Enim kunum kunum pei, Gos Gui Ka enim andan tumba kunum ei, enim prei erngii! Yi miḷ peng kin, enim kunum kunum or pinarik, konj molk kin, prei erik, kan kun erik muḷngii. Nga enim Gos nge wumb kunum pei, prei erik kin, dinga ngok muḷngii. ¹⁹Yi ku, enim na kin prei erik kin, Gos ngungii. Ngangin kin, Gos na eim nge ek ka nimbii ei, gupu aki topu seng kin, mund mong tunerbii. Gos ek ka koi erpi peng kin, wumb piinanmin ek ei, na nip tor kindamb kin, piingii. Enim prei erangin kin, na ek kun pimba miḷ nip ngumbii. ²⁰Puḷe yi miḷ peng, na Gos nge ek se andiḷmin wu, eim ek ka ni tor kindmbii. Ei nge na kongun eḷe enj ei, konu kan ngii eḷe peḷ. Enim na kin prei erik, Gos ngangin kin, na Gos ek ka ei, mund mong tunarip kin, dinga ni tor kindip nimbii ek ka ei, nip minj muḷmbii.

Poru Nimba Ek

²¹Wu Taikiikis sinim enginjpin wumb noman ka ngoḷmun ei, eim kin Krai nge kongun ka eḷim wu ei, na kongun ei miḷ, na moḷ miḷ ek ei ni tor kindpi enim ngumba. ²²Ei yi miḷ, na wu ei enim kin kindind. Wu ei enim kin sin enmin oḷ pei ei, enim kin ni tor kindang piingii. Piik kin, enim noman tuk eḷe, dinga ka seng kin, muḷngii.

²³Erinjpin Gos kin, Gos Krai Jiisas Owundu kin ouni, sinim enginjpin noḷ pei kin, noman emin ka sepi kin, nga noman ka seng kin, nga pii gii dinga peng kin, ngang singii. ²⁴Pe Gos nge noman ka eim wumb nii endi Owundu Krai Jiisas kin noman ka ngungii ei dinga ka ei ekii poru ninermba.